

Irakiska flyktingars integrering i Sverige under 80-talet

En kvalitativ studie om fyra irakiska flyktingars resa för att integrera sig i det svenska samhället

Av: Anna Anastasia Draszka

Handledare: Anders Häggström
Södertörns högskola | Institutionen för Etnologi
Kandidat uppsats 15hp
Etnologi C | Vårterminen 2021

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Irakiska flyktingars integrering i Sverige under 80-talet

Anna Anastasia Draszka

Abstract

The war between Iraq and Iran started 1980 and ended 1988. During the war it came approximately 11 811 Iraqi refugees to Sweden. In this essay, I will explore how Iraqi refugees who came in the 1980s have integrated themselves in the Swedish society. To enhance this understanding, I used previous research material presented in the essay but, most importantly, I also used a qualitative method with organized interviews. The interview material consists of 4 individual interviews for 90 minutes each, and all interviewees are highly educated men in the ages of 62-66 years. I structured the interviews in line with 3 framing questions with the purpose to understand how the interviewees' first time in Sweden was, especially considering potential difficulties of learn the Swedish language; how the interviewees perceived opportunities and challenges in establishing themselves on the employment market; and finally their thoughts and feelings about their own integration. I have used three different models/theories when analyzing the results. Firstly, I used symbolic interactionism as an explanatory model for interpersonal interaction, communication, subjective interpretation of situation and group affiliation. Secondly, I used the postcolonialism as an explanatory model. Postcolonialism describes a power structure that exists in the society where "white" people are perceived as being the superior race while "black" people are perceived as being the subordinate race, which is a legacy from colonialism. Thirdly, I used folkloristic narrative analysis, which helps to understand how people, with the help of stories from the past, position themselves in reality when the story is meaningful.

Keywords

Integration, language, working life, social interaction, thoughts, feelings, identity.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Material och Metod	4
1.4 Etik och Reflexivitet	6
1.4.1 Etik	6
1.4.2 Reflexivitet.....	7
1.5 Teoretiskt perspektiv	8
1.6 Tidigare forskning.....	15
1.7 Disposition	19
2. Analys	20
2.1 Den första tiden i Sverige: Att lära sig språket	20
2.2 Arbetslivet.....	23
2.3 Tankar och känslor om den egna integrationen	27
3. Sammanfattande slutdiskussion	31
Käll- och litteraturförteckning	33
Informantförteckning (otryckta källor)	33
Litteraturförteckning (tryckta källor).....	34

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Under åren 1980-1988 pågick ett blodigt krig mellan Irak och Iran som gick under namnet "Iran-Irak kriget". I september 1980 anföll Irak sitt grannland Iran och invaderade landet (de Vries 2011, *Iran- Irak kriget*).

Konflikten mellan Irak och Iran har funnits längre bak i historien, det fanns problem mellan länderna redan år 1969 när det var en konflikt om gränsområdet mellan Irak och Iran. År 1975 uppstod en kylig stämning mellan länderna när Iran valde att stötta kurdernas frihetskamp i Irak. År 1979 försökte Iraks president Saddam Hussein anfälla Iran och få den iranska ledaren Ruhollah Khomeini avsatt från sitt ledarskap som han hade haft sedan iranska revolutionen (de Vries 2011, *Iran- Irak kriget*). Religiösa motsättningar och konkurrens mellan de två länderna var två orsaker till konflikterna.

Den religiösa konflikten handlade om att Iran följde den shiitiska grenen av islam och Irak följde den sunnitiska grenen (Therner 2005, *Spår av blodigt krig märks än idag*). När Saddam Hussein 1980 initierade kriget mot Iran förväntade sig Saddam Hussein att få stopp på den iranska regimens religiösa propaganda. I städerna Khuzestan och Shatt al- Arab fanns det gott om oljekällor vilket gjorde städerna extra viktiga både för Irak och Iran (Therner 2005, *Spår av blodigt krig märks än idag*).

Iran gick till attack mot Irak genom nya arméer vilket ledde till att år 1982 hade Iran tagit tillbaka tidigare mark som tillhört landet. Det var inte förens 20 augusti år 1988 som kriget tog slut (Therner 2005, *Spår av blodigt krig märks än idag*). Kriget mellan Irak och Iran ledde till att många flyktingar från Irak kom till Sverige. Under åren 1980-1990 var det sammanlagt 11 811 irakier som sökte asyl i Sverige (Statistiska centralbyrån 2018, *Folkmängd efter födelseland 1900-2018*).

Mina intervjuade personer är män i åldrarna 66 år, 65 år, 64 år och 62 år gamla. Alla mina informanter studerade på universitetet i Polen och kom från Polen till Sverige under kriget mellan Irak och Iran. Det som gjorde dessa personer intressanta för mig var att de gick igenom två integrationsprocesser i två helt olika länder på knappt 10 år. De kom till Polen som vuxna människor och för att kunna studera på universitet samt leva i Polen fick de lära sig det polska språket och den polska kulturen.

Intervjupersonerna studerade på universitet i Polen som min mamma och två av dem har blivit hennes vänner. Redan under utbildningen berättade de för min mamma om sitt hemland, historia, kultur och det politiska läget.

De ville inte återvända till Irak på grund av det pågående kriget men de kunde inte heller få uppehållstillstånd i Polen och därför sökte de asyl i Sverige. Kriget har påverkat på dessa personer inte bara genom att de fick lämna sitt land och sin familj utan även genom att det blev orsaken till att deras familjer hade blivit politiskt utsatta då intervjupersonerna inte hade återvänt efter avslutad utbildning till Irak. Under denna tid har den politiska regimen med Saddam Hussein som styrde landet betraktat studenter som inte återvände till landet som ej lojala mot staten.

Min mamma och hennes irakiska vänner flyttade till Sverige under samma tidsperiod dock hade olika anledningar till flytten. De har haft kontakt under alla dessa år och jämförde sina integrationsprocesser i Sverige.

Med hjälp av detta arbete ville jag undersöka och förstå intervjupersonernas erfarenheter av den integrationsprocessen de gick igenom i Sverige som har ett annat språk och kultur än deras hemland samt Polen har.

1.2 Syfte och frågeställningar

Mina informanter kom till Sverige på 80 talet och deras berättelser handlar om det som hände flera decennier tillbaka i tiden. Intervjuerna är erfarenhetsberättelser av något som skedde ”förr”. Genom mina intervjuer har jag inte studerat en pågående integration utan mina informanternas erfarenheter av sedan länge påbörjad integrationsprocess.

Syftet med min uppsats är att undersöka mina informanternas erfarenheter av att ta sig in i det svenska samhället.

De frågeställningar som uppsatsen ska besvara är:

- Hur uppfattade mina intervjupersoner sin första tid i Sverige, speciellt med tanke på att lära sig språket?
- Hur uppfattade mina intervjupersoner sina möjligheter och utmaningar i arbetslivet?
- Vad har mina intervjupersoner för tankar och känslor om den egna integrationen?

1.3 Material och Metod

Jag har använt en kvalitativ metod i form av strukturerade intervjuer som syftar till att analysera och förstå subjektiva upplevelser och uppfattningar utifrån syftet med denna uppsats och de tre frågeställningarna ovan. Under februari 2021 intervjuade jag fyra personer då kvalitativa intervjuer är en klassisk metod för etnologiska undersökningar. Intervjuerna gjordes på telefon på grund av pågående Corona pandemi.

Den första personen jag intervjuade är Ali som är 66 år gammal, idag pensionär och utbildad arkitekt. Under flera år hade Ali sin egen byggfirma med många anställda. Den andra personen heter Karim. Han är 62 år gammal och utbildad byggnadsingenjör. Karim hade under flera år en egen restaurang men de senaste 9 åren arbetar han inom kommunen med byggnadsfrågor. Den tredje informanten är Hakim som är 65 år gammal, idag pensionär och utbildad IT ingenjör. Den fjärde intervjuade personen heter Adnan och är 64 år gammal. Adnan studerade på Konstakademin och är en konstnär verksam inom måleri, skulptur och grafik. Han är idag en väletablerad konstnär med en internationell karriär.

Den gemensamma faktorn för mina intervjuade personer är att de är män som kommer från Irak. Redan vid urvalsprocessens början hade jag för avsikt att intervjua personer från Irak som studerade på universitet i Polen och flydde till Sverige med anledning av kriget mellan Irak och Iran. Under 70 - 80 talet hade Polen och Irak väldigt goda relationer. Många välutbildade polacker åkte till Irak för att bygga upp landet samtidigt som irakiska studenter fick utbildningsplatser på polska universitet. Framför allt studerade irakiska studenter arkitektur, ingenjörutbildningar och medicin i Polen. Många irakiska studenter ville inte återvända till Irak på grund av det pågående kriget men de kunde inte heller få uppehållstillstånd i Polen och därför sökte de asyl i Sverige. Min mamma kommer från Polen och studerade på universitet tillsammans med många irakiska studenter. Hon flyttade till Sverige i slutet på 80 - talet och har fortfarande kontakt med sina irakiska vänner som också under denna tid flyttade till Sverige. Enligt min mamma och hennes irakiska vänner så var det ungefär 1000 irakiska personer som efter avslutad utbildning i Polen sökte asyl i Sverige.

Två av intervjupersonerna är vänner till familjen och två andra är okända och jag har kommit i kontakt med dem genom bekanta. Samtliga intervjuer genomfördes via telefonsamtal och intervjuerna var cirka 90 minuter långa. Utformningen av intervjuerna var strukturerad genom likadana frågor till alla intervjuade personer.

Intervjufrågorna som ställdes under intervjuerna utgick från syftet med min uppsats samt de tre frågeställningarna för denna uppsats. Jag inledde varje intervju med en kortfattad förklaring vad intervjun går ut på och hur intervjun kommer att användas i min etnologiska uppsats.

1.4 Etik och Reflexivitet

1.4.1 Etik

Jag har varit mån om att denna uppsats ska uppfylla höga krav på etik, varför jag följt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer som består av följande fyra huvudkrav på forskning (Vetenskapsrådet 2002, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*).

Informationskravet: Forskaren ska informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. I samband med den första telefonkontakten informerade jag mina intervjupersoner om syftet med min uppsats. **Samtyckeskravet:** Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. I samband med den första telefonkontakten informerade jag mina intervjupersoner om att de kan avbryta sin medverkan eller inte svara på vissa frågor då deltagandet är frivilligt. **Konfidentialitetskravet:** Uppgifter om ingående personer i undersökningen ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Rätten till anonymitet är grundläggande i Vetenskapsrådets etiska riktlinjer och en förutsättning för att informanter ska känna sig trygga och inte riskera negativa konsekvenser pga. medverkan i en intervju/forskning. I samband med intervjutillfället informerade jag samtliga informanter om att jag kommer ändra deras namn / anonymisera för att intervjumaterialet inte ska kunna knytas till dem. **Nyttjandekravet:** Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål. Jag har varit noggrann med att anonymisera uppgifter jag har samlat in. Dessutom är allt material sparad på min dator och på så sätt hålls de i tryggt förvar. Jag kommer inte att tillåta någon annan ta del av mitt material för att använda det i kommersiellt eller annat icke vetenskapligt syfte.

1.4.2 Reflexivitet

När man studerar ett ämne så är det viktigt att vara medveten om sin subjektivitet till intervjumaterialet och arbeta utifrån en reflexiv metod (Ehn, Löfgren 2001, *Kulturanalyser*, sid: 167-169). Eftersom två intervjupersoner är vänner till familjen och jag har tidigare hört deras livshistoria vilket har väckt tankar och känslor hos mig så var det väldigt viktigt att ställa öppna frågor utan att försöka färga intervjusvaren utifrån mina egna subjektiva tankar. Det var viktigt för mig att vara neutral under intervjuerna och att sedan analysera och bearbeta informationen. Efter varje intervju läste jag upp svaren som jag har fått från mina informanter för att få det bekräftat om jag har uppfattat allt rätt. Det är dock svårt att inte bli påverkad av sitt eget arbete då intervjuerna väcker tankar och känslor, dessutom är två av intervjupersonerna nära vänner till min mamma. Jag har reflekterat över svaren som jag har fått under mina intervjuer och försökt vara så neutral som möjligt när jag jobbade med mitt arbete.

1.5 Teoretiskt perspektiv

I detta avsnitt så har jag för avsikt att presentera tre teoretiska perspektiv som kommer att ligga till grund för att skapa förståelse och analysera uppsatsens resultat.

Det första teoretiska perspektivet som jag har använt mig av är symbolisk interaktionism som är en förklaringsmodell för det mellanmännsliga samspelet och kommunikationen. Utifrån det teoretiska perspektivet ska jag försöka förklara hur människor tänker, känner och agerar utifrån identitet och grupptillhörighet i den sociala interaktionismen.

Jag kommer att utgå från boken *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism* som är skriven av Jan Trost och Irene Levin 2018. Symbolisk interaktionism är ett teoretiskt perspektiv och teoretiskt synsätt inom socialpsykologi och sociologi som hjälper till att förklara hur människor samspekar i den sociala verkligheten och hjälper till att förstå människans känsloliv, beteende och handlingar utifrån den subjektiva upplevelsen.

Symbolisk interaktionism utgår från den grundläggande tanken att människor har ett grundläggande behov att relatera till varandra (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 10-11). Författarna beskriver hur det mänskliga samspelet pågår med hjälp av språk, kroppsspråk och andra inlärda symboler.

En stor del av det sociala samspelet är den verbala kommunikationen och kroppsspråket i form av ansiktsuttryck, gester, rörelser etc. Boken förklarar även hur människans sociala roller påverkar på identiteten. För att kunna beskriva vad symbolisk interaktion är ska jag utgå från följande fem hörnstenar som är grundläggande för teorin:

Definitionen av situationen: När människan definierar en verklig situation så formas det ett perspektiv på det individen har varit med om. Hur vi definierar en situation formar vårt beteende. I definitionen av situationen så skapas vår egen verklighet som vi anpassar oss efter. Symbolisk interaktionism är ett teoretiskt perspektiv som beskriver en subjektiv verklighet. Den som man varseblir är subjektivt och vår egen sinnesstämning och hälsotillstånd påverkar på detta. Den sociala och fysiska verkligheten är subjektiv (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 12-15).

Social interaktion: Social interaktion består i hur vi interagerar med andra människor, dvs. hur vi talar och hur vi använder kroppsspråket. Vi interagerar på många olika sätt med andra människor, dels genom samtal och att inte tala när det förväntas att vi ska göra det. När vi pratar med oss själva sker också en interaktion i form av social interaktion med sig själv.

Våra känslor är också ett sätt att interagera då känslorna framkallar tankar som vi kan dela med oss av till andra människor (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 16-17).

Symboler: Språket är ett system av symboler som vi har i våra liv och har varit en del av vårt liv sedan vi föddes. Språket blir en symbol när alla i omgivningen uppfattar meningen på samma sätt och om man inte definierar ett ord så blir det inte heller en symbol (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 17-18). Tonvikt på aktivitet: Människor är under hela livet aktiva genom sitt beteende och saker som de gör. Att vara aktiv innebär att vara i en ständig process. Symbolisk interaktionism i jämförelse med andra perspektiv som studerar det mänskliga beteendet utgår ifrån att inget är statiskt utan allt är föränderligt. Symbolisk interaktionism kopplas vidare till situation och aktivitet. I olika situationer där vi handlar (är aktiva) så får vi olika egenskaper tilldelade. I den symboliska interaktionismen så utgår man från att ”människan är inte utan människan gör” citat från: (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 18-22).

Den symboliska interaktionismen beskriver att människan anpassar sig till situationen den befinner sig i (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 18-22). Nuet: Människor lever i nuet, definierar situationer och interagerar med symboler i nuet. I nuet sker aktiva processer. En viktig del i symbolisk interaktionism är att minnet inte bara behåller erfarenheter utan att det glömda är integrerat i våra värderingar (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 22-25).

Den andra teoretiska förklaringsmodellen som jag har använt mig av att analysera mina intervjuer är postkolonialism. ”Post” betyder att nutida samhällen präglas fortfarande av det koloniala arvet som innebär att människor är uppdelade mellan överordnade och underordnade vilket lever vidare än idag. Mellan 1500 - 1600 talet påbörjades en uppdelning av människor ur ett eurocentriskt perspektiv dvs vita européer som högt stående och svarta afrikaner som lågs ned i schemat. Detta schema beskriver rasernas position. Imperialistisk och kolonialistisk dominans har växt fram ur den eurocentriska vetenskapliga bilden av rasteorierna som berättar hur vita är överordnade och svarta är underordnade. Ett av postkolonialismens viktigaste bidrag är att synliggöra de historiska kopplingarna mellan kolonialism, dagens rasism och etnisk diskriminering. Postkolonialismen utgår från

maktstrukturer som finns i samhället och påverkar på integrationen utifrån etnicitet och språk där den vita europeiska kulturen är överordnad vilket är ett arv efter kolonialismen.

Svensk och invandrare, europier och icke europier ses som två motsatser där de främmande uppfattas som avvikande från normen. Normen är den västerländska kulturen. Begreppet ”Vi och dom” kopplas till skillnader i kunskap, sociala praktiker och symboliska handlingar mellan västerländska och icke västerländska.

Utifrån den postkolonialistiska förklaringsmodellen tillhör den västerländska kunskapen, kulturen, sociala praktiker och symboliska handlingar den vita europeiska kulturen som är överordnad medan allt annat är avvikande. Postkolonialism förklarar väst och öst som motsatser till varandra till exempel väst står för det rationella och öst står för det irrationella. Vidare gör postkolonialismen nya tolkningar av historiska fenomen och hur de fortfarande påverkar på dagens föreställningar som styr vårt tänkande om skillnader mellan människor och kontinenter. Sverige har inte en historia som kolonialmakt men har präglats av historiska stormaktsdrömmar där den samiska historien bevitnar om ett kolonialt agerande även i Sverige. Det kan förklaras med den svenska identitetsbilden som har varit knuten till kristendomen och ”det västeuropeiska” där Sverige tillhör den västerländska kulturen som är motpolen till den ”exotiska” delen av världen (Berg 2007, *InterNationalistas. Identifikation och främlingskap i svenska solidaritetsarbetarens berättelser från Nicaragua*, sid: 273-284).

Den tredje förklaringsmodellen som jag har använt mig av är folkloristisk narrativanalys. Syftet med folkloristikens narrativanalys är att skapa en bild av hur människor uppfattar sin verklighet. Folkloristiken vill förstå hur människor med hjälp av berättelser från det förflutna väljer att positionera sig i verkligheten.

Självaste ordet analysen kan ge kunskap om det muntliga berättandet och strukturen i berättelser. Enligt folkloristisk narrativanalys är det lika viktigt att förstå vad som sägs och hur det sägs. Berättandet kan ske både muntligt och skriftligt, den muntliga genren kan bestå av kulturella, sociala och rituella funktioner. Under 1970 talet började folklorister från Norden studera berättandet som en form av kommunikation. Studien hade inspirerats av de nordamerikanska performanse teorierna och syftade till att förstå med hjälp av arkiverade texter hur berättarna hanterar sina berättelser.

Det har även gjorts undersökningar på hur berättelsen kan variera i beskrivning beroende på vem som berättar den. Självaste berättelsen påvisar ett spel mellan faktorer som förändring, stämningsskapande ord, språk, återkommande strukturer, metakommentarer och stabilitet.

Klein berättar i sin publikation *An afternoon's conversations at Elsa's* hur en mans

berättelse skiljer sig från de tre övriga släktingarnas berättelse genom att han varierar i attityd, dialekt, språk, stämning, imitation och upplevelse (Klein 2006, *Narrating, Doing, Experiencing. Nordic Folkloristic Perspectives*). Det sker en form av ordkonst när en människa berättar något och ordkonsten hjälper till att dramatisera erfarenheter samt minnen.

Ett berättande kan också ske med hjälp av intervjuer som en etnolog gör. Från 1970 talet är det ett vanligt fenomen att ta fram olika människors berättelser med hjälp av intervjuer.

Intervjumaterialet är en viktig del i att samla kunskap som intervjuaren väljer att analysera. Intervjupersoner kan med hjälp av narrativa och språkliga uttryck ta kontroll över sin kropp och status i samhället (Palmenfelt 2006, *Från tre världar till många: tankar om berättandets etnografi. Kulturella perspektiv*, sid: 203-205).

Drakos som är en författare beskriver i artikeln *Makt över kropp och hälsa* hur det går att binda samman folkloristiska analyser och diskursanalyser. I studien *Berättelsen i sjukdomens värld* berättar Drakos hur berättelsen används som verktyg för att hantera kroppsliga erfarenheter. Drakos tar inspiration från socialpsykologen Lars-Christer Hydén hur brutna berättelser kan vara lika viktiga som färdiga berättelser (Drakos 1997, *Makt över kropp och hälsa. Om leprasjukas självförståelse i dagens Grekland*, sid: 205).

En etnolog kan använda en intervju för att tolka erfarenhet och för att strukturera flödet i berättelsen. Katarzyna Wolanik Boström som är etnolog och nämns av Ulf Palmenfelt i boken *Tillämpad Kulturteori* skriven av Gunnarsson, Payne och Öhlander 2018, kunde med hjälp av sina intervjuer förstå subjektiva upplevelser och samhällsförändringar som intervjupersonerna beskrev. En berättelse är händelser som tillsammans bildar en struktur av kronologiska tider. Händelsens funktion kan beskrivas med att ”Berättelsen är inte självaste händelsen utan berättarens återgivande av händelsen” (Palmenfelt 2006, *Från tre världar till många: tankar om berättandets etnografi. Kulturella perspektiv*, sid: 206-207).

I en berättelse finns det en början och ett slut som gör att berättelsen endast intresserar sig för det som sker under början och slutet och inte för det som varken sker innan eller efter berättelsen. Berättelsen kan hjälpa till att strukturera upp en verklighet genom att följa tidsåldrar där berättelser utspelar sig eller genom att dela upp berättelsen i kapitel. Berättelsen kan delas upp i kapitel genom att en del av berättelsen handlar till exempel om barndomen för att sedan handla om familjen eller om skoltiden (Palmenfelt 2006, *Från tre världar till många: tankar om berättandets etnografi. Kulturella perspektiv*, sid: 206-208).

Katherine Young som är folklorist har tagit fram en modell som beskriver en berättarsituation där lyssnaren tillsammans med berättaren tar sig genom berättelsens skeenden och tänkta

världar. Förflyttningen startar i vardagsvärlden och går in i konversationens värld och tar upp hur praktiker kontrollerar ett samtal.

Det som kan förändra konversationens värld är när en person som är deltagande i samtalet antar en position som berättare (Young, Galloway 1987, *Taleworlds and Storyrealms. The Phenomenology of Narrative*, sid: 208-211).

Fördelen med Youngs modell är att den styrker hur berättelsen och berättandet är en del av en kommunikativ och social situation. Youngs olika världar beskrivs som förhandlingsbara och förflytande. Världarna kan vara variera mellan kronologiska och geografiska beroende på individen som väljer att berätta. Delarna i berättelsen kan kritiseras, förstärkas eller förlöjligas genom den roll som berättaren har. Med hjälp av tonläge och ord kan berättaren skapa en stämning som hjälper till att förstå vad berättaren tycker samt berättarens roll i berättelsen. Michael Bamberg nämns också i boken *Tillämpad Kulturteori* (Gunnarsson Payne, Öhlander 2018, *Tillämpad kulturteori*). Han vill förstå hur människan använder berättelsen som verktyg för att förstå sin egen position i förhållande till omvärlden. Att begripa sig på hur berättaren positioner sig till omvärlden hjälper till att studera användningen av pronomen. Ordet ”jag” kan vara ett pronomen i en människas personliga berättelse då ”jag” symboliserar huvudpersonen (Bamberg, 2007b, *Stories: Big or Small. Why do we care? Narrative – State of the Art*, sid: 208-213).

Berättaren kan också beskriva sig själv med ett mer generellt begrepp som är begreppet ”man”. ”Man” är ett begrepp som oftast handlar om flera personer. Genom begreppet ”man” syns det hur berättaren har lämnat den narrativa formen. ”Vi” är ett begrepp som tar upp hur berättaren anser sig tillhöra en grupp av människor och begreppet ”vi” förmedlar även en tankefigur. Enligt sociologen Johan Asplund som nämns i boken *Tillämpad Kulturteori* (Gunnarsson Payne, Öhlander 2018, *Tillämpad kulturteori*) beskrivs det att tankefiguren är en förmedlande nivå av individens erfarenheter och deras sätt att beskriva sina erfarenheter. En tankefigur i sig innefattar relationer, personer, miljöer och historiska händelser, kommentarer och värderingar (Asplund 1979, *Teorier om framtiden*, sid: 213-216).

Narrativanalys är en forskningsmetod som utgår från personliga berättelser som står i fokus för hur människor tolkar sin livsvärld. Livshistorier är meningsskapande och representerar människors identitet. Den narrativanalytiska teorin är en metod som är inriktad på livsberättelser. Berättelsen som framkommer i en intervju blir en konstruktion av det som har hänt och som enligt informanten är relevant för syfte med intervjun. Syftet med narrativanalys är att genom livsberättelser försöka analysera och förstå hur människor skapar mening i sitt liv.

Som jag har skrivit tidigare har jag använt mig av tre teoretiska perspektiv som är postkolonialism, symbolisk interaktionism och narrativanalys.

Alla tre förklaringsmodeller tillsammans ger en breddare förståelse av att det finns många olika komponenter som tillsammans påverkar på en integrationsprocess.

Enligt mig är den postkoloniala förklaringsmodellen grundläggande i integrationsprocessen då den synliggör de historiska kopplingarna mellan kolonialism, dagens rasism och etnisk diskriminering. Postkolonialismen utgår från maktstrukturer som finns i samhället och påverkar på integrationen utifrån etnicitet och språk. Den vita europeiska kulturen anses fortfarande vara överordnad vilket är ett arv efter kolonialismen. Européer och icke européer är två motpoler där de icke europeiska uppfattas som avvikande från normen då den västerländska är normen. Begreppet ”Vi och dom” kopplas till skillnader i kunskap, sociala praktiker och symboliska handlingar mellan västerländska och icke västerländska. Utifrån den postkolonialistiska förklaringsmodellen tillhör den västerländska kunskapen, kulturen, sociala praktiker och symboliska handlingar den vita europeiska kulturen som är överordnad medan allt annat är avvikande. Arvet efter kolonialismen i form av människosyn och värderingar finns fortfarande kvar i samhället och påverkar på maktstrukturer som i sin tur påverkar på integrationsprocessen. Symbolisk interaktionism är en förklaringsmodell för det mellanmänniska samspelet och kommunikationen. Den förklarar hur människor tänker, känner och agerar utifrån identitet och grupptillhörighet i den sociala interaktionismen. Symbolisk interaktionism är en förklaringsmodell som utgår från den subjektiva upplevelsen hos en individ. Den subjektiva upplevelsen är baserad på den interaktionen som individen har med samhället.

Enligt mig är postkolonialism en modell som beskriver vilka förutsättningar individen har i samhället för att kunna integrera sig och symbolisk interaktionism är den subjektiva upplevelsen av en människas tankar, känslor och handlingar. Integration är ett begrepp som innebär individens förmåga att leva ett självständigt liv och bidra till samhället samtidigt som samhället måste ge förutsättningar för att individen ska kunna integrera sig vilket förklaras av både symbolisk interaktionism och postkolonialism.

Mina intervjupersoner kom till Sverige på 80 talet och deras berättelser handlar om det som hände flera decennier tillbaka i tiden. Ett berättande kan också ske med hjälp av intervjuer som en etnolog gör vilket är en vanlig metod för att ta fram olika människors berättelser. Mina intervjuer är erfarenhetsberättelser av något som skedde ”förr” och folkloristikens

narrativanalys är en förklaringsmodell som hjälper till att förstå hur människor med hjälp av berättelser från det förflutna väljer att positionera sig i verkligheten.

En berättelse är ett antal händelser i en kronologisk ordning där det även påstås att det som hände senare inträffade på grund av något som hände tidigare vilket bekräftas i mina intervjuer. Berättelser om integrationsprocessen är meningsskapande för mina informanter och hjälper dem med att formulera sin position i samhället.

1.6 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen som är relevant för min uppsats är rapporten: *Bortom Vi och Dom*, Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering (De los Reyes, Kamali 2005, *Bortom Vi och Dom*, sid: 1-9).

Forskarna förklarar hur det skapas ett vi och dom som ställer två grupper mot varandra. I denna uppsats kan detta översättas till att de grupper som ställs mot varandra är "vi" som är etniskt svenskar och "dom" som knyts till invandrarna. Invandrarna är de som behöver integreras och svenskarna är de som redan är integrerade. Vi och dom kan kopplas till kunskap, sociala praktiker och symboliska handlingar (De los Reyes, Kamali 2005, *Bortom Vi och Dom*, sid: 1-9).

Integrationspolitiken har som mål att integrera invandrare in i det nya samhället. Det finns en rådande syn att integrationspolitiken i Sverige har misslyckats med att integrera människor i det svenska samhället, och i stället skapat ett utanförskap för nyanlända, segregation och ökade samhällsklyftor enligt rapporten som är skriven av De los Reyes och Kamali (De los Reyes, Kamali 2005, *Bortom Vi och Dom*, sid: 1-9). Det finns olika åsikter inom integrationspolitiken, vissa hävdar att det är invandrarna som har ett ansvar över att integrera sig i samhället och att det borde ställas mer krav på gruppen (De los Reyes, Kamali 2005, *Bortom Vi och Dom*, sid: 1-9).

Utifrån den ovan beskrivna teorin "vi och dom" så har det historiskt funnits tendenser då invandrare ses som den andra gruppen jämfört med det svenska homogena samhället, vilket har lett till att det har uppstått tendenser till vardagsrasism. Denna vardagsrasism har bland annat uppmärksammats på arbetsmarknaden, då det visats att det förekommit en diskriminering av invandrare på arbetsmarknaden. Denna typ av diskriminering kan förklaras av termen strukturell diskriminering som beskriver hur normer och ordningar bidrar till diskriminering av en människa på grund av dennes etniska bakgrund. Den strukturella diskrimineringen skapar normalisering och legitimering av en negativ behandling av andra etniska grupper. Den strukturella diskrimineringen gör diskrimineringen vardaglig och normal (De los Reyes, Kamali 2005, *Bortom Vi och Dom*, sid: 32-34).

Jan Ekberg beskriver hur det är svårt för invandrare att integrera sig på arbetsmarknaden till följd av den strukturella diskrimineringen, framför allt för människor från mellanöstern och Afrika som har svårast att komma in på arbetsmarknaden (Ekberg 2016, *Nycklar till en lyckad integration*).

Jan Ekberg beskriver vidare hur de invandrare som kom på 50-, 60- och 70 - talet inte hade några problem med att vara en del av arbetsmarknaden och Sverige drog stora fördelar av arbetskraftsinvandringen. Under 1980 - talet började dock sysselsättningsgraden i Sverige att sjunka, vilket ledde till färre jobb. Samtidigt var även de invandrare som kom till Sverige under denna tid bättre utbildade än de invandrare som kommit några decennier tidigare (Ekberg 2016, *Nycklar till en lyckad integration*).

En annan tidigare forskning som är relevant för mitt arbete är boken "*Svenska Latinas*" skriven av sociologen Catrin Lundström 2007. Catrin Lundströms avhandling belyser frågor om ras, etnicitet, klass, plats, globaliseringsprocesser och vardagsrasism.

Det svenska koloniala forskningsfältet beskriver hur den svenska självbilden kan förstås genom transnationella föreställningar om kristendomen, vithet och västerländskt. En självbild som skapats från den koloniala världsbilden som har rötter från Europa.

Den svenska självbilden kan beskrivas med citatet "både de nationalistiska idéerna kring svenskhet och de specifika rasifierade idéer som konstruerar vithet och det vita västerländska som norm i Sverige" (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 19-20).

Centralt för svensk nationell tillhörighet är identiteten som vit där vithet är en viktig del i den svenska tillhörigheten. Den koloniala strukturen kan ge kunskap om nationella strukturer och svenskhet i relation till migration och rasism i det postkoloniala samhället. Forskning om ras är relevant för att förstå det sociala samspelet i dagens Sverige. Begreppet etnicitet är ett problematiskt begrepp som framför allt har används på icke-vita människor medan vita människor har varit överlägsna. Begreppet etnicitet är problematiskt på det sättet att det finns en risk att underbetona olikheter i etniska grupper utifrån förutfattade föreställningar.

Begreppet ras är också ett problematiskt begrepp då det finns föreställningar om att begreppet är knutet till sociala konflikter och sociala kategoriseringar. När det finns föreställningar kring olika kulturer så finns det en risk att grupper homogeniseras i statiska uppdelningar som "en" svensk eller "en" arab (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 19-21).

Rasifiering beskriver kategoriseringar som skapas av föreställningar om olika raser och delar upp människor. I den koloniala diskursen beskrivs det hur icke européer är en motsats till européer vilket synliggör hur Europa är en överlägsen kontinent. Vitthet är kategorin som styr och att vara vit kan avgöra den nationella gemenskapen (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 22-24). Rasföreställningar kan kopplas till olika maktpositioner. Begreppet ”vi” och ”dom” skapar en maktrelation mellan olika raser (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 24-25).

Andrafieringen är ett centralt begrepp inom den postkoloniala teoribildningen. Begreppet används för att förstå hur rasism kan få en individ att känna sig ”främmande” och ”annorlunda”. Andrafieringen kan länkas till orientalismen som beskriver hur människor utanför västerlandet uppfattas som ”De andra”. I andrafieringen är citatet ”The west and the rest” ett centralt begrepp (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 70-71). Citatet beskriver hur västvärlden är ”vi” och resten av världen är ”dom” och kommer från Sara Ahmeds bok (Ahmed 2000, *Strange Encounters. Embodied Others in Post- Coloniality*) som nämns i boken *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*. Sara Ahmed beskriver även att det finns ett inbyggt perspektiv på hur främlingar är ”icke hemmahörande”. Främlingen är den ökända som inte hör hemma i samhället.

När det finns en främling så blir det extra tydligt att det finns en gemenskap eller en nationell identitet som gör ett ”vi och dom”. Ahmed berättar vidare att det borde granskas i mångkulturella samhället hur främlingen passar in och inte passar in i nationens rasifierade gränsdragningar och det skapas tre frågor kring detta ämne. De tre frågorna är följande: ”Vilken funktion fyller bilden av denna främling”, ”Vem är den identifierbara främlingen” och ”Hur produceras nationen och dess främlingar”. En ideal bild av nationens människor väcker också frågor kring kroppen som påverkar på det sociala livet och identiteten. Ett utseende kan avgöra om någon tillhör den nationella gemenskapen eller inte. Det vita är de med en ”omarkerad kropp” som tillhör gemenskapen (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 79-81).

Positionen som invandrare är en stämpel som blir svår att hantera och dölja. Positionen kan också variera utifrån var individen befinner sig och umgås med (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 82).

Bilden av svenskhet produceras genom diskursiva och ideologiska gränsdragningar samtidigt som det finns en aspekt av att en svensk person är någon med ett svenskt medborgarskap.

Begreppet invandrare kan också vara ett begrepp som hjälper till att behålla svenskheten och kan bidra till ett förnekande av icke svenskar (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 85).

Det offentliga klimatet berättar även hur barn som är födda i Sverige med utländska föräldrar anses vara utlänningar och de går under namnet andra generationens invandrare eller att de har utländsk bakgrund. Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi* hänvisar till Azar 2001, *Den äkta svenskheten och begärets dunkla objekt*.

Mickel Azar som är idéhistoriker beskriver hur begreppet invandrare är en paradoxal betäckning och är för en invandrare en livstidsdom (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 84-85).

Det finns olika grader av svenskhet som födelseland, medborgarskap, blodsband till föräldrar, kultur, språk och utseende. Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i*

svenskhetens geografi hänvisar också till Matsson 2005, *Diskrimineringens andra ansikte. Svenskhet och det vita västerländska* som beskriver hur svenskar delas in i tre kategorier som är följande: "obestridliga svenskar", "tillfälliga svenskar" och "otänkbara svenskar".

Tillfälliga svenskar är de som är adopterade och de är placerade mellan invandrare och obestridliga svenskar. Det är de obestridliga svenskarna som har det största utrymmet att identifiera vilken grupp som alla andra människor ska tillhöra. Vithet är det centrala elementet i svensk nationell tillhörighet.

Det nationella bandet kan avgöras av föräldrarna och forskning har uppmärksammat hur den nationella tillhörigheten kan styras av föräldrarnas ursprung. För att vara svensk förväntas det att individen har svenska föräldrar. Men att vara svensk kan även vara en klassposition som kan förklaras genom olika typer av kapital, exempelvis kulturellt kapital.

Det kulturella kapitalet består av utbildning, kulturella referenser och språkkunskaper (Lundström 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, sid: 87-97).

1.7 Disposition

De kommande kapitlen innehåller tre följande analyser: Den första tiden i Sverige: Att lära sig språket, Arbetslivet, Tankar och känslor om den egna integrationen.

Sist kommer Sammanfattande slutdiskussion.

2. Analys

2.1 Den första tiden i Sverige: Att lära sig språket

I detta kapitel ska jag beskriva hur mina informanter från att ha gått på universitet, haft vänner och levt ett vanligt liv fick börja om från början med det mest grundläggande, dvs. att lära sig språket på nytt för att integreras i det nya hemlandet.

En av mina informanter Ali, 66 år berättar följande:

Efter en månad i Sverige började jag läsa kursen Svenska för Invandrare ("SFI").

Vi var cirka 15 personer i min klass och alla från mellanöstern. Mina klasskamrater hade olika utbildningsnivåer, vissa hade knappt grundskoleutbildning och andra hade högskolestudier vilket inte var bra för oss som ville lära oss språket snabbt då undervisningen var anpassad till dem som hade det svårare att lära sig och vi alla andra fick ta mycket eget ansvar. I samma skola så fanns det Komvux och på rasterna fanns det två grupperingar, en med vuxna svenskar och den andra gruppen var flyktingar. Jag mådde inte bra under den tiden då jag kände mig underlägsen och socialt handikappad på grund av oförmågan att kunna kommunicera med andra människor.

Efter tre månader sökte jag arbete på Electrolux då jag hörde att företaget startade en rekryteringsprocess. Jag fick anställning och mitt liv förändrades drastiskt. Fyra timmar på förmiddagen studerade jag svenska och mellan kl. 15.00 - 24.00 arbetade jag. Tack vare mitt arbete fick jag arbetskollegor och lärde mig språket på ett naturligt sätt. Jag gick i skolan och arbetade samtidigt i nästan två år.

Utifrån den symboliska interaktionismen är människor aktiva sociala varelser som befinner sig i en ständig process. Rolf Mikkil Blakar som hänvisas till i boken *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism* skriven av Jan Trost, Irene Levin 2018, understryker att det sociala samspelet är en grundläggande förutsättning för oss sociala varelser (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 27-33). Detta bekräftas av intervjupersonen i berättelsen ovan. Alis liv förändrades när han fick ett arbete och arbetskollegor. Den sociala interaktionen med andra människor gav honom grupptillhörigheten och välbefinnandet.

Språket utvecklar både tankar och känslor och är det viktigaste verktyget i mellanmänsklig kommunikation. Undervisningen i det svenska språket är en viktig del i integrationsprocessen då den hjälper till att integrera flyktingar in i det svenska samhället. Ali berättade i intervjun att han inte mådde bra och kände sig underlägsen samt socialt handikappad när han inte kunde kommunicera med andra människor. Språket är en nyckel till att kunna uttrycka sig själv och bygga relationer med andra. Alla som har lärt sig ett främmande språk vet hur begränsad individen är när den inte kan uttrycka sina tankar och känslor på samma sätt som individen kan göra på sitt eget språk då ordförrådet i det främmande språket inte räcker till. Individen känner sig underlägsen med anledning av det bristande språket. ”Det ska mycket till för att en invandrare med brytning och med begränsat ordförråd ska uppfattas som intelligent. Bristerna i uttal och ordförråd utgör ett allvarligt handikapp”, citat från boken: (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 17).

Karim, 62 år säger:

I Sverige började jag om från början igen genom att lära mig språket. Jag började precis som andra nyanlända SFI utbildningen. För mig var språket väldigt viktigt för att det var vägen till yrkeslivet. Jag ville lära mig språket snabbt och så bra som möjligt för att klara de dagliga sociala kontakterna och framför allt för att få ett jobb.

Hakim, 65 år beskriver följande:

När jag kom till Sverige så läste jag svenska och mitt mål var att behärska språket för att kunna studera på universitet i Sverige. Jag påbörjade en utbildning i Polen som jag inte blev klar med då jag flydde till Sverige. Jag började studera på Uppsala universitet till IT-ingenjör.

Inom den symboliska interaktionismen så utgår man från att ”människan är inte utan människan gör” vilket betyder att människan är en aktiv skapare och anpassar sig till situationen den befinner sig i (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 18-22) vilket Hakim och Karim bekräftar i sina berättelser om den första tiden i Sverige då de lärde sig språket. Symbolisk interaktionism koncentrerar sig kring tänkande och medvetande. Den handlar om mening och om problemlösning.

Människan är född i en värld som är social och människan uppfattar betydelsen hos symboler och objekt och lär sig att utföra en mängd olika uppgifter för att tillfredsställa sina behov. Människan vill leva ett gott liv och socialisationsprocessen är lika viktig för den enskilda

individen som för hela samhället (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 63).

Mina informanter var väldigt aktiva och drivande i socialisationsprocessen. De tog sitt ansvar för att bygga upp ett nytt liv i Sverige genom att lära sig språket som är ett grundläggande verktyg i det sociala samspelet med andra människor. De har kämpat för att anpassa sig till sin nya situation som de befann sig i. Dessa personer var anpassningsbara och lösningsfokuserade vilket stämmer väl in på den symboliska interaktionismen. De ville lära sig det svenska språket för att bygga upp sociala relationer och leva ett självständigt liv.

2.2 Arbetslivet

Utifrån symbolisk interaktionism är vi människor sociala varelser som är aktiva under hela livet genom vårt beteende och saker som vi gör. Människor lever i nuet, definierar situationer och interagerar med andra människor i nuet. I nuet sker även aktiva processer. I den sociala interaktionen är den fysiska kontakten i form av dialog, kroppsspråket, symboler och vanor det grundläggande. Den sociala samvaron är identitetsskapande och ger en grupptillhörighet. Boken *Att förstå vardagen*: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism beskriver hur människan alltid handlar baserat på sina värderingar och känslor. Det beskrivs vidare att intelligensen inte bara är något ärftligt utan är styrd av våra känslor. Social interaktionism är ett viktigt begrepp i symbolisk interaktionism. Att integrera är hur vi talar med andra människor, hur vi använder hela kroppsspråket och symboler som verktyg i samspelet med andra (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen*: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism, sid: 10-20).

Våra känslor är också ett sätt att interagera då känslorna framkallar våra tankar och handlingar utifrån den upplevda situationen eller det sociala samspelet som man befinner sig i (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen*: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism, sid: 19-20). Den upplevda situationen som mina informanter berättar om har aktivt påverkat på livsavgörande beslut som de tog för att skapa en ny arbetslivsorientering. Detta framkommer i berättelserna nedan:

Hakim, 65 år, IT ingenjör berättar:

Under studietiden arbetade jag på Akademiska sjukhuset KS för att försörja min familj. Det var inte lätt, men jag kämpade dag och natt för att klara mina studier. Efter att ha avslutat mina universitetsstudier lyckades jag att få ett jobb på ett stort företag och flyttade till Stockholm. Jag trivdes väldigt bra på min arbetsplats och med mina arbetskolligor. Jag kände att jag var en del av gruppen och organisationen.

Adnan, 64 år, konstnär beskriver följande:

Det var svårt för mig i början. Att arbeta som konstnär är annorlunda än andra jobb då konstnärsyrket kräver att du har tillgång till ett socialt nätverk med andra konstnärer för att kunna vara en del av den världen. Jag träffade människor som hjälpte mig att få nödvändiga kontakter.

Dock har utländska konstnärer svårare att komma fram på den svenska marknaden trots att konsten har ett universellt språk och med det menar jag att det inte går att bortförklara att individen inte behärskar språket tillräckligt.

Det var mycket lättare för mig att få en utställning i andra europeiska länder än i Sverige trots att jag bor och är verksam här. Jag kunde tyvärr inte försörja min familj på min konst och under flera år arbetade jag som lärare i konsthistoria på högskolan och även som bildterapeut inom psykiatri. Arbetet inom psykiatri var väldigt givande för mig.

Adnan, Ali och Karims berättelser kan förklaras med hjälp av den postkoloniala teorin som syftar till att beskriva kolonialismen och imperialismens effekter på nutid. Med hjälp av historia fokuserar postkolonialismen på dem som har lidit och fortfarande lider av effekterna av kolonialism (Berg 2007, *InterNactionalistas. Identifikation och främlingskap i svenska solidaritetsarbetarens berättelser från Nicaragua*, sid: 273-275).

Edward Said som nämns av Berg i *Postkoloniala studier* har studerat akademiska och skönlitterära verk och belyser samt ifrågasätter tankesystemet som är en världsbild där det görs en skillnad mellan det västerländska och den orientaliske andre. Det västerländska kunskapssystemet har skapat orienten som sin motsats där orienten är underordnade och avvikande dvs. den "Andra". Det koloniala arvet är föreställningar om Europa som världens centrum för historia, språk, modernitet och kultur där allt annat är avvikande.

Användningen av den "Andra" inom postkoloniala studier syftar på kolonialmaktens politiska, ekonomiska och kulturella dominans. Den postkoloniala teorin belyser hur våra föreställningar om skillnader mellan människor och kontinenter är skapade av den västerländska dominansen (Berg 2007, *InterNactionalistas. Identifikation och främlingskap i svenska solidaritetsarbetarens berättelser från Nicaragua*, sid: 273-278).

Begreppen ras, etnicitet och nationell identitet är i stor vikt inom postkolonial teori eftersom ras var viktiga komponenter inom kolonialismen. Skillnader mellan människor klassificerades utifrån färg och det fanns en uppdelning i tre större raser som den vita, gula och den svarta. Den vita rasen var den överordnade, dominerande västerländska (Berg 2007, *InterNactionalistas. Identifikation och främlingskap i svenska solidaritetsarbetarens berättelser från Nicaragua*, sid: 280).

Även inom kultur finns det spår av ras skillnader där det görs skillnader på traditioner och värderingar där en vit europeisk eller västerländsk betraktas som "Vi" medan orienten betraktas som "Dom" som ska kulturaliseras (Berg 2007, *InterNactionalistas. Identifikation och främlingskap i svenska solidaritetsarbetarens berättelser från Nicaragua*, sid: 279- 208). Behandlingen av det samiska folket i Sverige är också ett bevis på den svenska identitetsanknytningen till västerlandet där kristendomen binder samman Sverige med "Vi" européer i relation till länder som betraktas som "exotiska" vilket kan tolkas som avvikande (Berg 2007, *InterNactionalistas. Identifikation och främlingskap i svenska solidaritetsarbetarens berättelser från Nicaragua*, sid: 284- 285).

Ali, 66 år, utbildad arkitekt säger:

I nästan 2 år arbetade jag på Electrolux samtidigt som jag studerade svenska. Sedan åkte jag till Malmö på en utbildning för utländska arkitekter. Efter den utbildningen fick jag ett vikariat som lärare på en skola. På den arbetsplatsen hade jag fina arbetskollegor och trivdes med jobbet, dock hade jag ett mål om att arbeta som arkitekt. Jag sökte över 100 jobb för arkitekter utan resultat, jag blev inte ens kallad till intervju.

När jag tänker tillbaka så är jag ledsen att jag inte fick möjligheten att jobba som arkitekt då det var min utbildning och mitt mål i livet. När jag bildade familj och inte fick något jobb som arkitekt startade jag en egen byggfirma för att ha en trygg inkomst för mig och min familj.

Adnan, Ali och Karims berättelser om svårigheterna att komma in på arbetsmarknaden bekräftar det som Jan Ekberg har skrivit om nämligen att det är svårt för invandrare från mellanöstern att komma in på den svenska arbetsmarknaden på grund av den strukturella diskrimineringen (Ekberg 2016, *Nycklar till en lyckad integration*).

Karim, 62 år, byggnadsingenjör berättar:

När jag kom till Sverige och validerade min utbildning på Stockholms universitet då motsvarade den 180 HP. I Sverige gick jag påbyggnadskursen för byggnadsingenjörer i Norrköping under sju månader och sedan fortsatte jag studera på högskolan i Eskilstuna/Västerås. Sammanlagt har jag högskoleutbildning 220 HP som civilingenjör inom husbyggnadsteknik. Jag har sökt 200 jobb i hela Sverige och fick bara "Tack för din ansökan". När jag inte fick något jobb så började jag arbeta som restaurangbiträde och sedan öppnade en livsmedelsbutik och därefter öppnade jag en restaurang. År 2011 fick jag en möjlighet att praktisera under tre månader på Miljö och Byggnadskontoret inom kommunen där jag bor vilket ledde till en anställning som byggnadsingenjör efter 24 år i Sverige.

Diskrimineringen som invandrare möter ibland finns till exempel på arbetsmarknaden vilket mina intervjupersoner bekräftar då de hade mycket svårt att komma in på den svenska arbetsmarknaden trots att de var välutbildade och behärskade språket. Strukturell diskriminering beskriver hur normer och ordningar bidrar till diskriminering av en människa med en annan etnisk bakgrund som mina informanter har. De kommer från ett annat land och deras subjektiva upplevelse är att de var diskriminerade. Den strukturella diskrimineringen skapar normalisering och legitimering av en negativ behandling av andra etniska grupper. Den strukturella diskrimineringen gör diskrimineringen vardaglig och normal (De los Reyes, Kamali 2005, *Bortom Vi och Dom*, sid: 32-34).

2.3 Tankar och känslor om den egna integrationen

När människan definierar en verklig situation så formas det ett perspektiv på det vi har varit med om. Hur vi definierar en situation formar vårt beteende. I definitionen av situationen så skapas vår egen verklighet som vi anpassar oss efter. Om människan definierar en situation som verklig så är den också verklig i sina konsekvenser.

Symbolisk interaktionism beskriver en subjektiv verklighet. Den som man varseblir är subjektiv och vår egen sinnesstämning påverkar på detta. Den sociala och fysiska verkligheten är subjektiv (Trost, Levin 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*, sid: 12-15). Narrativanalysen är en metod som beskriver den sociala konstruktionen av det som har hänt och återskapas genom berättelser. Dessa berättelser är subjektivt skapande och förmedlar människans livserfarenheter för att hitta förståelse och sammanhang där det förflutna kopplas ihop med nuet för att skapa en förklaringsmodell för det som har hänt. Den symboliska interaktionismen och narrativanalysen utgår från den subjektiva konstruktionen som intervjupersonen skapar i sin berättelse.

Etnologiska studier bygger på intervjuer som författaren själv har gjort där intervjuernas innehåll står i fokus för studier. Folkloristikens narrativanalys syftar till att skapa en bild av hur människor uppfattar sin verklighet. Folkloristiken vill förstå hur människor med hjälp av berättelser från det förflutna väljer att positionera sig i verkligheten. En berättelse är ett antal händelser i en kronologisk ordning där det även påstås att det som hände senare inträffade på grund av något som hänt tidigare vilket syns i mina intervjuer.

Berättelser är meningsskapande och är berättarens återgivande av händelsen som blir som starkast när det finns motsättningarna i form av till exempel svart/vit eller vi/dom (Palmenfelt 2006, *Från tre världar till många: tankar om berättandets etnografi. Kulturella perspektiv*, sid: 203-207). Dessa motsättningar finns i kommande berättelser.

Ali, 66 år reflekterar på följande sätt:

Jag har träffat många fina människor genom mina jobb och jag trivs i Sverige då Sverige är ett fredligt land.

Jag har många vänner och mina barn är födda här och har ett bra liv men ibland känner jag mig ledsen då jag inte kunde bidra till samhället på det sättet som jag ville genom min utbildning och kunskaper.

Han berättar en historia:

En gång när jag handlade mat så kände jag att någon körde en vagn på mig. När jag vände mig om så såg jag en ung kille som tittade på mig och sa otrevliga saker till mig. Såklart finns det vardagsrasism i Sverige som vi utlänningar har erfarenheter av.

Karim, 62 år säger:

Det tog 24 år för mig att få det jobbet som jag är utbildad till, det är en väldigt lång tid. Jag har ett bra liv i Sverige men känner ibland att jag inte blev rättvist behandlad på arbetsmarknaden. Det visade sig vid flera tillfällen att det jobbet som jag har sökt och inte fått fick en person med sämre utbildning och mindre erfarenheter än vad jag själv har.

Hakim, 65 år berättar följande:

Det har gått väldigt bra för mig när det gäller utbildning och arbete. Jag har fått fina vänner här i Sverige och bildat en familj här. Eftersom jag är väldigt politiskt engagerad i migrationsfrågor så har jag fått ett uppdrag från den svenska staten att vara med i olika projekt. Mitt engagemang i politiska frågor har orsakat att jag blivit utsatt för rasistiska handlingar. För att skydda mig själv och framför allt min familj så slutade jag med det politiska arbetet. Det är väldigt sorligt men i mitt fall var det nödvändigt för att kunna leva ett tryggt liv.

Adnan, 64 år berättar:

När det gäller min integration så vill jag lämna en objektiv bild. Jag träffade människor som hjälpte mig med nödvändiga kontakter i konstnärsvärlden och jag är väldigt tacksam att de har sett och uppskattat mig som konstnär. Samtidigt fanns det människor som inte ville ha med mig att göra.

Trots att jag lever och är verksam i Sverige så har det hänt för mig att jag inte fått samma möjligheter till att visa min konst som svenska konstnärer har fått.

Vid ett tillfälle diskuterade jag det med min svenska vän som sa: ”Det handlar inte om din konst, det handlar om ditt namn”. Det att jag vid flera tillfällen saknade tillträde till kulturlivet gjorde mig ledsen. Hur kommer det sig att jag hade lättare att visa upp min konst på utställningar i London, Belgien, Tyskland, Schweiz, Paris, Norge och internationella utställningar än i Sverige?

Men jag ser att mina barn som är födda här och som går i mina fotspår har mycket lättare än jag har haft det.

Det finns olika grader av svenskhet som födelseland, medborgarskap, blodsband till föräldrar, kultur, språk och utseende. Svenskar delas in i tre kategorier som är följande: ”obestridliga svenskar”, ”tillfälliga svenskar” och ”otänkbara svenskar”. ”Tillfälliga svenskar” är de som är adopterade och de är placerade mellan invandrare och ”obestridliga svenskar”. Det är de ”obestridliga svenskarna” som har det största utrymmet att identifiera vilken grupp som alla andra människor ska tillhöra. Vithet är det centrala elementet i svensk nationell tillhörighet (Matsson 2005, *Diskrimineringens andra ansikte. Svenskhet och de vita västerländska*, sid: 87-88).

En nyanländ går från att ha haft sin kultur och klassposition i sitt hemland till att få lära sig språket och behöver genom utbildning och arbete hitta en ny social position i det nya landet. Att inte kunna språket och inte ha samma kulturella värderingar påverkar på klasspositionen. Om språket inte finns och den integrerade inte förstår den nya kulturen hamnar personen i en lägre klassposition. Ett bra arbete med bra inkomster ger också individen en möjlighet att höja sin sociala status genom att köpa en bostad i ett område där invånarna har en högre klassposition.

Integrationsverkets årsbok –*Rapport Integration 2001*: ”Integration är både ett mål och en – eller flera – processer. För individen är integrationen ett livsprojekt, som han eller hon bestämmer över själv. Samhället kan stödja individen genom att föra en politik som underlättar för honom eller henne att förverkliga sina mål i livet” (Integrationsverket 2001, *Rapport integration 2001*, sid: 9)

Citatet ovan beskriver vilken roll samhället har för att individen ska kunna integreras, samtidigt som individen har eget ansvar för att lyckats med sin integrering. Integrationen beskrivs även som flera processer vilket bekräftar mina tankar om flera olika komponenter

som ingår i integrationsprocessen och som jag försöker förklara genom tre olika teoretiska modeller.

Alla mina informanter har fått barn i Sverige och säger att föräldrarollen var också en viktig pusselbit i integrationsprocessen då föräldrarollen har genom barnens aktiviteter skapat nya sociala kontakter och de fick en ny form av identitet som föräldrar. Bilden jag får från mina informanter är att de alla trivs i Sverige. De behärskar språket, har familj och vänner och kan försörja sig själva. De har skapat ett nytt liv här i Sverige men fick börja om från början. När de blickar tillbaka på de första åren i Sverige då upplevde intervjupersonerna en stor diskrepans mellan sin egen uppfattning om sig själva och hur de blev uppfattade av andra i början av integrationsprocessen vilket kan förklaras genom den postkolonialistiska förklaringsmodellen.

3. Sammanfattande slutdiskussion

Alla människor har en livshistoria. Jag har använt mig av en narrativanalys i mitt arbete eftersom den metoden är inriktad på levnadsberättelser som fångas upp genom intervjuer. Mitt syfte var att presentera de berättelser samt analysera, förklara och förstå med hjälp av teoretiska förklaringsmodeller samt tidigare forskning.

Mina intervjuade personer är män i åldrarna 66 år, 65 år, 64 år och 62 år gamla. Alla mina informanter studerade på universitetet i Polen och kom till Sverige under kriget mellan Irak och Iran. De slutsatser som jag drar från mina intervjuer är att det inte är lätt att bygga upp ett värdigt liv i ett nytt land. Integrationsprocessen är lång och den första tiden i landet då individen lär sig språket är viktig för att komma in i samhället och leva ett självständigt liv. Mina informanter ger en klar bild av sina integrationserfarenheter från att lära sig språket, komma in på den svenska arbetsmarknaden och slutligen känna sig som en del av det svenska samhället. Sverige är idag ett mångkulturellt land med många olika etniciteter, kulturer och språk. För mina informanter var språk och arbete de två viktigaste nycklarna till att integrera sig. Detta stämmer väl in på den symboliska interaktionismen, som menar att människan är en social varelse som formas och påverkas av sin omgivning.

Människan är en produkt av samhället, och när samhället inte ger förutsättningarna för en god integration, så kommer människor inte heller kunna integreras på bästa sätt. Det sociala samspelet är grundläggande förutsättning för ett välfungerande liv. Mina informanter ville leva ett vanligt liv och genom språket och arbete komma in i samhället då känslan av grupptillhörighet är identitetsbyggande. Deras berättelser visar dock att det inte varit lätt att komma in i samhället och känna en grupptillhörighet, eftersom deras möjligheter att komma in på arbetsmarknaden varit begränsade som en följd av strukturell rasism vilket kan förklaras med hjälp av postkolonialism. Intervjupersonerna har bildat familj och skaffat barn i Sverige. Föräldrarollen är också identitetsskapande och ger en grupptillhörighet i form av att föräldrareträffar och gruppaktiviteter med barn. Mina informanter ger en bild av att deras roll som föräldrar kanske varit en av hörnstenarna för deras integration in i det svenska samhället, när arbetsmarknaden inte stod till förfogande.

Att undersöka integrationsprocessen utifrån symbolisk interaktionism innebär att förstå bättre hur kommunikation i form av språket samt symboler och samspelet med andra människor påverkar individens identitet och grupptillhörighet. Integration är ett begrepp som innebär individens förmåga att leva ett självständigt liv och bidra till samhället samtidigt som samhället måste ge förutsättningar för att individen ska kunna integrera sig.

Utifrån den postkoloniala teorin går det att förstå bättre de historiska kopplingarna mellan kolonialism, dagens rasism och etnisk diskriminering. Postkolonialismen utgår från maktstrukturer som finns i samhället och påverkar på integrationen utifrån etnicitet och språk där den vita europeiska kulturen är överordnad vilket är ett arv efter kolonialismen.

Den postkoloniala teorin förklarar delvis varför mina intervjupersoner hade så svårt att komma in på arbetsmarknaden på samma villkor som svenskar.

Den folkloristiska narrativanalysen hjälper till att förstå hur människor med hjälp av berättelser från det förflutna väljer att positionera sig i verkligheten. En berättelse består av flera olika händelser som inträffar i en kronologisk ordning där det förflutna påverkar på framtiden vilket framkommer i mina intervjuer. Berättelser om integrationsprocessen är meningsskapande för mina informanter och hjälper dem med att formulera sin position i samhället.

De slutsatser som jag har kommit fram till är att mina informanter fick bygga upp ett helt nytt liv i Sverige. De var aktiva, drivande, målmedvetna och hade förmågan att anpassa sig till omständigheterna tex. arbetsmarknaden genom att hitta nya roller i arbetslivet.

De är även exempel på vad symbolisk interaktion handlar om: nämligen att människor förändras då livet är i ständig process som människan anpassar sig till.

Käll- och litteraturförteckning

Informantförteckning (otryckta källor)

1. Ali, 66 år (Fiktivt namn)

Yrke: Pensionär, utbildad arkitekt. Har under flera år haft egen byggfirma

Födelseår: 1955

Kön: Man

Barn: Har två vuxna barn

Intervjudatum: 2021-02-06

Intervjun utförd av författaren

2. Karim, 62 år (Fiktivt namn)

Yrke: Byggnadsingenjör

Födelseår: 1959

Kön: Man

Barn: 2 vuxna barn

Intervjudatum: 2021-02-07

Intervjun utförd av författaren

3. Hakim, 65 år (Fiktivt namn)

Yrke: Pensionär, utbildad IT-ingenjör

Födelseår: 1956

Barn: 3 vuxna barn

Intervjudatum: 2021-02-08

Intervjun utförd av författaren

4. Adnan, 64 år (Fiktivt namn)

Yrke: Utbildad konstnär

Födelseår: 1957

Barn: 2 vuxna barn

Intervjudatum: 2021-02-10

Intervjun utförd av författaren

Litteratur (tryckta källor)

Azar, Michael 2001, *Den äkta svenskheten och begärets dunkla objekt* i Sernhede, Ove & Thomas Johansson (red.) *Identitetens omvandlingar. Black metal, magdans och hemlöshet* (Göteborg: Daidalos)

Bamberg, 2007b, *Stories: Big or Small. Why do we care?* I. Bamberg Michel G. W. (red) 2007. *Narrative – State of the Art* (Amsterdam: NLD: John Benjamins Publishing Company).

Berg, Linda 2007, *InterNactionalistas. Identifikation och främlingskap i svenska solidaritetsarbeterares berättelser från Nicaragua* (Umeå: Bokförlaget h: ström – Text & Kultur).

de los Reyes, Kamali 2005, *Bortom Vi och Dom*, uppl. 41, (Edita Norstedts Tryckeri AB).

de Vries, Robert 2011, *Iran- Irak kriget* [Elektronisk] Tillgänglig: <<https://www.sorummet.se/kategorier/iran-irak-kriget>> [läst: 2021-02-23]

Drakos, Georg 1997, *Makt över kropp och hälsa. Om leprasjukas förståelse i dagens Grekland*, (Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag).

Ehn, Billy, Löfgren, Orvar 2001, *Kulturanalyser*, (Gleerups Utbildning AB).

Forskning och framsteg 2016, *Nycklar till en lyckad integration* [Elektronisk] Tillgänglig: <<https://fof.se/tidning/2016/2/artikel/nycklar-till-en-lyckad-integration>> [läst: 2021-02-27]

Gunnarsson, Payne, Öhlander 2018, *Tillämpad Kulturteori*, uppl.1:2 (Lund: Studentlitteratur AB).

Integrationsverket 2001. *Rapport integration 2001*. [Elektronisk] Tillgänglig: <<https://docplayer.se/4304042-Rapport-integration-2001-integrationsverket2001integrationsverket.html>> [läst: 2021-03-14]

Klein, Barbro 2006, *An afternoon`s Conversation at Elsa`s*. I: Kaivola- Bregenhoj. Annikki, Barbro Klein & Ulf Palmén Felt (red.) *Narrating, Doing, Experiencing. Nordic Folkloristic Perspectives* (Helsingfors: Finnish Literature Society. Studia Fennica Folkloristica).

Lundström, Catrin 2007, *Svenska Latinas: Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, (Göteborg & Stockholm: Makadam förlag).

Matsson 2005, *Diskrimineringens andra ansikte. Svenskhet och det vita västerländska*, i de los Reyes, Paulina & Masoud Kamali (red.) *Bortom vi och dom*. Teoretiska reflektioner kring makt, integration och strukturell diskriminering. SOU 2005:41 (Stockholm Fritzes).

Palménfelt, Ulf 2006, *Från tre världar till många: tankar om berättandets etnografi. Kulturella perspektiv*.

Statistiska centralbyrån 2018, *Folkmängd efter födelseland 1900-2018* [Elektronisk]
Tillgänglig: <<https://www.scb.se>> [läst: 2021-02-23]

Therner, Bengt, 2005, Sveriges radio. *Spår av blodigt krig märks än idag* [Elektronisk]
Tillgänglig: <<https://sverigesradio.se/artikel/698188>> [läst: 2021-03-20]

Trost, Jan, Levin, Irene 2018, *Att förstå vardagen: Med utgångspunkter i symbolisk interaktionism*, (Lund: Studentlitteratur AB).

Vetenskapsrådet 2002, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, (Stockholm: Elanders Gotab).

Wolanik, Boström, Katarzyna 2005, *Berättande liv, berättat Polen. En etnologisk studie av hur högutbildade polacker gestaltar identitet och samhälle* (Umeå: Institutionen för Kultur och Medier/Etnologi, Umeå universitet).